

לגמל

העגלות היהודים בדרוכים ובסיפורי המעשיות.

אני מניח ידו על צווארך, והנה הוא רטוב מאדים ומטל, כשוכת השער מה, כחרולים שגדלו כאן כמורך. לילה בעיר, ריח פריחת התפוח הודם אל רקיעיניסן אלה, אבל ראשך הקטן מרחף מעליך אדיש ומפוכח, כי אתה עירום, ולילך עירום, כי עתים וזר כמורך יצב הוא בעיר החדשה הזאת, בעיר שנשאת על נכך בתוך שמי מלט, בתוך תיבות חצץ.

חמה וכבדה נשימתן של היות העיר, היותיה הישנות עכשיו בעמיר דה, כחצרות ובצדי כבישים. רק בעיר פט הלילה, בהאלם המולת הדומם, המולת הברזל והאבנים, רק אז נעשית כה מוחשת, מוחשת וקרובה עד תמי הון, ישותו של החי הרב, של החי הנכדי, ההולך על ארבע, הזוחל על נחון, המתעופף על כנפיים, הצולה וגועה ברחובותינו. אתה מכיר את החמור קטן־הקומה, אתה יודע מה פשוטות ונצחיות מחשבותיו, מה חיי לוני הוא, ללא חג ושבח, אבל אין טראניקן בעולם הבוכה כמוהו אל הלילה. אפילו הרחוב היומי, הסרוד והמעשי, נדהם בהתנשא בו לפתע הקול הזה, הנבנם בעיר כדיוכוס. אפילו התנווני שלנו, המבוצר במעמקי חנותו, בין חביות דגים וסוריעכביש, מודעזע ונע לרעם הנעירה הזאת, ואתה יודע, כי אין דבר בעולם היכול לזעזעו. נעירת החמור — — היא עולה וניתקת, עולה וניתקת, כפעיתו של עולל, אך בנויה בשכל ובחוש־מדה, כשירה טובה. נושאת אינם רבים, נושאה, אולי, אחד ויחיד, אך היא מנלה אותו כפעם המאה כבראשונה, ואין מציעים כלל לבעלהחי הזה נושי אים אחרים לנעור עליהם ואפילו יתוש אחד אינו מנסה במוחו, כי הוא תלוש מן הרחוב ומחיותיו. הנכון הדבר, כי טוב שהוא נוער לפעמים? הנכון הוא, כי טוב שגם בשאתו את הסלים הכבדיים, גם כסרעו לפול מאי־נכה, הוא משלה לרחוב, לאין דורש, את קולו החם הזה, את קולו העששני הזה, הסתי רסס באבק הבית הנבנה, הנחתם לעד במלט המתקשה, המתחדק בין הלבנים. כי המלט ימות באין השיר הכוס בו כמו לב, כי הקירות לא יבקשו רחמים, אך אבניהם התעלפנה בצמא, אך אבניהם לא תשכחנה לעולם כי נשמה לא נתנו בהן.

הלילה שקט. הלילה שקט ולא־נע כבדור פורח. האביב והמות נובטים בלילות ניסן אלה. איש לבנה פורחת בעצי התפוח וכוּאש אדומה עולות ערים החוקות. אמרת, כי זה אתה לי, הנמל המזוברך, כי לא מן הסיפור ולא מן האגדה עלית, אבל שני חיים הנפנשים בלילות אלה, שני חיים הנפנשים ללא בשורת מות, הריחם אנדה כמעט. מה שקט ומה נוֹאש הלילה בעולם. שדות הזרע ושדות הקטל שבחו, למי הם חיים ומתים. לא רבים היו לילות כאלה בעולם. אך הנה גם בלילה זה עולה הירח הנושן והאחד, הירח שאין מנשר אותו ואין מברך אותו לשלום. הוא עולה דקיק ומוכסר ואינו מרבה אור ואינו מעלה חיוך על הדרוכים, אבל אתה היודע, כי גם לילות כאלה אסור לעזוב ללא ירה, כי אסור להם שישבחו את ירהם, את העץ הנובט בהם, את הילד הצוחק בחלום. הלילה ריק מנביא, דרכיו נפלו כזרועות, ומוב שהירח נאי מן לו עד עולם וטוב שעץ השדה זוכר, כי עליו לפרוח ואפילו באסון עליו לפרוח, ואפילו בהעפרו מן השורש יודע הוא, כי לשוא נעקר, כי בחטא נעקר, כי עליו לפרוח. אחי בענים ובעיפיים, אחי המוברך! בלילה בו יאלם הניגון האחרון וימות העץ האחרון תמות התקוה האחרונה. לא האביב יושיע, ולא השיר יושיע, — אבל אם ימות השיר באדם, לא יהיה עוד אדם להי צילו. אתה נושא את ראשך הנושן, את ראשך העתיק מכל פסל, ורואה את השחר עולה. השכם־השכם עם שחר שני פנים לעולם, שני צבעים ושני קולות. כל נדר שברחוב וכל עמוד שברחוב ניצבים באמצע הזמן ובאמצע העולם, כי לילה להם מזה ויום להם מזה. הנה הלילה והיום, כבמשחק־מבואים גדול ושקט, עומדים הם מעבר מזה ומעבר מזה לכל חייך וכל נבול, ואני רואה, כי אפילו סמון העלים של עץ הפלפל ואפילו מחט הברוש הדקה הצויים בין היום והלילה. זו שעת הנבול הדק, שעיך דך עוברת אותו בעצימת עינים; זה הרגע הנכדי, המאציל מזרותו הקרירה על כל הדברים שחדלנו לראותם והנה אנו רואים אותם כבראשונה — את החיוך המאיר עדיין, את הדשא המר ריק עדיין, את השיר החי עדיין; ואנו יודעים, כי רק אליהם ולמענם חותרים אנו בימים ובלילות, ואנו נשבעים להם אהבה עד קץ.

אתה נושא את ראשך הזעיר, את ראשך העתיק מכל פסל, ומישיך להביט בני לילה בעיר. לילה בוגר, בלי צעצוע. ואתה, הנמל, מוברך בו, שקט ואפור. עצבונך נתישן ונרגע עד היותו לתבונה רבה; וכוחך, כוח הברך זה החי והדורר, היה לאורך־דורות. סורי של אתה כלבד עני, אבל הארובות בדרוכים נופלות מנוצחות לפניך, כי דורות על דורות הלכת בהן, הלך ושתוק, הלך ודשדש בכפותיך, הן, מלכי באנפילאית. יפה אתה ומנותך אתה, שנוצרת בעלם הכרכור, נאדם שנוצר בעלם אלהים.

לא אתה ישיקת עמנו בסיפורי הילדים, לא אתה היות הנבור כספרי האגדות הראשונים שלנו. הדוב החום ארה את הדבש בסיפורינו, הסנאי פיצת כהם אנוזים, העורב השחור עמד על צמרת אורן מושלג, והשועל נשא אליו סנטרו החד, התניף לו לשון בחרוזים זרים, למען ישיט את הדי בינה מספורו. כל היות ההצר והיער הנכרי היו לנו עתקים נודדים שעברו בשירים וכלי־ניגון, הפשים ועומי מסך כות, מספור לספור, מספרת־מנות אהר אל מיטתו, ועד היום אנו מכיר דים אותם מרחוק, ועד היום אנו זוכרים להם, לרגעים, את חסד הילדות והמשחק.

רק אתה לא יקחת חלק בכל אלה. היות רחוק, בניף אחר, בלשונות אחרות, בסיפורים אחרים. אפילו ספורי החומש לא הרבו לספר על אודותיך. אליעזר עבד אברהם ורבה אמנו הסוכה עובד דובץ מן הצד, סהכה שישכוך מים; ובעת סבירת יוסף ראינו רק מסרחק, רק בשולי הבמה, את אודתה הישמעאלים ולא הוספנו לראותה עור. אתך נפגשנו פה, בעיר הזאת, לא אחר זמן, והפנישה היתה רצינית ושפויה. אנו היינו כבר בוגרי רים מדי ואתה היתה מטופל מדי, אתה נשאת כבר את חביות המלט, אתה היתה מעופר חול ואבק מיד, ובשירי הילדים והנדולים, אישר ניסינו לחבר לך, הרגשת עצמך זר ומבוזש מאד, כי בעל כרחך עלית אל הבמה, וגם אנו וגם אתה ידענו תמיד, כי רק מאד המרחק בינינו, כי בדרך אליך צומת לדין אותו אורן מושלג והעורב על צמרתו, כי אותו בנא־ישמן עודו מרקד הינינו, במאוזר נפגשנו עמד, ואתה, הנכון והעצוב, הסולח המובילי הזיפוף העברי, העומס עליך את תרי בותיו הנודשות, הנוטפות מים, — סלה נא גם לבופר העברי המנסה להרכיב על הבשתך את גבורי הרומנים שלנו. הוא גוהה אליך והוא ירא מפניך, ואולי רק לשוא מאיצים בו כל־כך ולשוא מישכים אותו בך. אתה יודע, כי לא רק בו האשם, שהוא נרתע מפני ניד לעתים, כי אתה, הנכנע והצנוע, זה לו ואיום לו יותר מן הואכים שאדכו לטוביה החולב בעיר, נורא לו יותר מהגולגלים המיודעים, שהיכו לבעל־